

מראי מקומות - יבמות

צח.

ולא יהי' זה לקטרוג על כלל ישראל, ושפיר הי' תביעה עליו, שחם על כבוד כלל ישראל, ועל כבוד ד' לא חס. וע"ש שביאר עפ"ז השייכות בין ב' המימרות של ר"ע, הא דפעם שלישית לא דברה עמו שכינה, והא דגר נושא אשת אחיו מאמו, ע"ש.

ה. ואיבעית אימא משום דקאמר הרי אשה ושבעה בניה ע' בערוך לנה, שהביא מה שהק' המהרש"א כאן על מש"כ תוס' לעיל, דאשה ובניה היינו אשתו ובניו של הגר, ולכאנ' כאן מבואר שאינו כן, דאיך מביא ראי' מעצמו. וכ' הערל"נ די"ל דלא הי' כוונתו להביא ראי' מאשתו וז' בניה, אלא הי' נשבע על חיי אשתו וז' בניה שכך אמר ר"ע, וא"כ י"ל דאי"ז כשאר ת"ח שאמר מימרא בשעת מעשה, דהא שאני הכא דנשבע בחיי אשתו.

ו. ואיבעית אימא שאני הכא, דקאמר מעשה אחרינא בהדה כ' הריטב"א, דמה דאמר' דכל ת"ח שמורה הלכה ובא, אם קודם מעשה אמרה וכו', אי"ז משום חשש משקר, אלא משום דאמר' דאולי יאמר בדדמי, מתוך שסובר שהדין כן. והביא ראי' לכך מתני' זה של הגמ', דאם הי' כאן חשש משקר, א"כ מה לי דהוסיף עוד מעשה, י"ל דאערומי קא מערים. אבל אי אמרי' דהחשש הוא שאמר בדדמי, א"כ ראי' הוא שזכר אותו מעמד יפה, ואינו אומר בדדמי.

ז. כשם שנהפך לנינוה מרעה לטובה, כך בימי ירבעם בן יואש וכו' הק' הערוך לנה, מה מלמדנו היקש זה. וביאר דבאמת הי' נבואה רעה גם על ירבעם בן יואש, ובאמת הדבר צ"ע, למה לא נעשה דבר ד' להריע אל העם בימי ירבעם. וע"ז אמרי' דהוקשו לנינוה, דכשם שגזירת נינוה נהפך מרעה לטובה ע"י זה ששבו מדרכם הרעה, כן הגזירה על כלל ישראל בזמן ירבעם נהפך מרעה לטובה ע"י זה ששבו מדרכם הרעה. וע"ש שכ' עפ"ז לפרש השייכות בין ב' מימרות דר"ע.

ח. נשא אחותו מן האם, יוציא פרש"י, שנולדה אחותו קודם שאמם נתיירה, ולכן כיון דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי, א"כ מעיקר הדין מותרים, אלא דחכמים גזרו דלמא אתי למנסב אחותו שנולדה אחריו, דבהיא איכא כרת. אולם ע' ברש"י בסנהדרין (נח) שכ' דטעם האיסור הוא שלא יאמרו שבאו מקדושה חמורה לקדושה קלה. וע' בתוס' כאן שכ' דלפי הטעם של רש"י כאן, נמצא דאם לידתו ג"כ שלא בקדושה, א"כ אין מקום לגזור, וצריך להיות מותר, ולעיל לא משמע כן. ולכן פי' באופן ג', דטעמא דמלתא הוא דלמא אתי לאחלופי בישראל, וא"כ אפי' בנולדו שניהם בנכריות, מ"מ יש מקום לגזור.

א. אפי' ידיע נמי לא חיישינן, דהא שני אחין תאומים דטפה אחת וכו'

כ' הישרש יעקב (צז: ד"ה בד"ה בתר אביו), להעיר על מש"כ רש"י לעיל דהא דאין גוזרין באחין מן האב, היינו משום דהכל יודעין דסתם עובדת כוכבים זונה היא, ומאיש אחר הוא, דהא מבואר כאן דאינו משום חשש זנות, אלא משום דהפקירה התורה זרעם. וביאר דס"ל לרש"י דלולא דהיינו חוששין שמא מזרע אחר הוא, הי' שייך לאחלופי אף מקורבה מצד האב, אבל עכשיו דאמר' דזונה היא, שפיר י"ל דלא אתי לאחלופי בזרע האב. אבל לפ"ז ק', מה הק' הגמ' מתאומים, הרי בתאומים לא שייך כלל לומר דמאב אחר הוא, וא"כ שפיר י"ל דבתאומים אסור, ומהו הקו'. ותי' דכיון דללישנא בתרא ר' אחא בר יעקב התיר אף באחין מן האם, אף דבזה שייך לאחלופי, אלמא דראב"י לא ס"ל שיש חשש אחלופי, וא"כ שפיר יש להק', למה אסור בתאומים.

אולם הריטב"א פי' דקו' הגמ' הוא לב' הלשונות, והוא לשיטתו, דפי' הגמ' לעיל דמה דאחיו מן האב מותר, היינו משום דהכל יודעין דהפקירו זרע האב, וא"כ שפיר הק' לב' הלשונות.

ב. ש"מ אפקורי אפקרי' רחמנא לזרעי'

העיר הרמב"ן דהא מצינו דאית לעכו"ם יחוס מן האב, ולכאנ' ק', מה שייך לומר כן אם הפקיר רחמנא לזרע מן האב. עוד העיר מהא דאי' דגוי יורש אביו דבר תורה. וביאר דהתם שאני דגלי ב' רחמנא, אבל לענין עריות, לית לי', דרחמנא אפקרי' לזרעי', בין בעודן עכו"ם, ובין בגרות.

ג. מאו לאו דנסבא אח כשהוא גר

פי' הריטב"א, שקו' הגמ' היא על ר' ששת דאסר, וגם ק' לראב"י ללישנא קמא, דעכ"פ מודה דבאחין מן האם שלא מן האב אסור, וכאן משמע דמותר בכל גווני.

ד. שנית דברה עמו שכינה, שלישית לא דברה עמו

ע' בעיון יעקב, שהביא מה דאי' במכילתא, דמה דלא דברה עמו שכינה שלישית, היינו משום שהי' חס על כבוד הבן, ולא על כבוד האב. ופי' הרד"ק, דהיינו שהי' בורח מהקב"ה להיות סגור על ישראל, אבל לא חס על כבוד ד' יתברך. ולכאנ' ק', למה נענש על זה, הרי חפץ ד' שנהי' סגורין על ישראל. ופי' העיון יעקב, לפי דבאמת ידע הקב"ה שלא יהי' זה לקטרוג על כלל ישראל, לפי שלא עשו נינוה תשובה אלא מיראה, ולא מאהבה, ובאמת לא תתקיים תשובתו, שחזרו לחטאם לאחר שלשים יום (ולכאנ' משמע דגם הי' צריך יונה לדעת זאת, דאל"כ הדרה קו' לדוכתי, למה נענש ע"ז). וא"כ, שפיר הי' יכול ללכת לנינוה,